

J. Jelínek, T. Gřivna, J. Herczeg, J. Navrátilová, A. Syková a kol.:

Trestní právo Evropské unie Leges, Praha 2014, 368 stran, 460 Kč

Oblast trestního práva jako jeden z atributů a projevů státní suverenity byla dříve považována za ryze vnitřní záležitost každého státu. Na rostoucí mezinárodní spolupráci evropských států, především pak v rámci Evropské unie, je však nyní nutné reagovat i na poli práva trestního. Přestože počátky Evropské unie spočívají na výlučně ekonomické spolupráci členských států, postupná integrace spojená s vytvořením jednotného vnitřního trhu a zrušením vnitřních hranic, se současným vytvořením společných hranic vnějších pod záštitou schengenského práva, umožnila nejen volný pohyb osob, zboží, služeb i kapitálu, ale také volný pohyb pachatelů, důkazů i výnosů z trestné činnosti. Z počátku ryze ekonomická evropská integrace tak vyvolala potřebu spolupráce mimo jiné i v oblasti trestního práva.

Právě otázkám evropského trestního práva se věnuje nová kolektivní monografie „Trestní právo Evropské unie“, jejímž cílem je seznámit čtenáře s historií vývoje evropského trestního práva se zaměřením na právo unijní a zhodnotit jeho současný stav. Publikace je společným dílem autorského kolektivu složeného z interních a externích odborníků působících na katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a to Jiřího Jelínka, Tomáše Gřivny, Jiřího Herczega, Jany Navrátilové, Anny Sykové, Kataríny Dankové a Vladimíra Pelce.

Monografie je rozdělena do čtyř částí. První z nich se věnuje základnímu vymezení pojmu a systému trestního práva Evropské unie včetně jeho historického vývoje. Proces europeizace trestního práva je rozebrán v širších evropských souvislostech, tedy nejen v kontextu práva Evropských společenství, resp. později Evropské unie, ale i práva mezinárodního na poli Rady Evropy. Důraz je kladen také na změny, které do této oblasti od 1. prosince 2009 přinesla Lisabonská smlouva. S jejím přijetím se oblast justiční a policejní spolupráce ve věcech trestních zařadila mezi sdílené pravomoci Evropské unie, a to v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva. První část publikace dále zmiňuje současný stav unijního práva, které upravuje jen dílčí aspekty a neobsahuje žádný závazný kodex trestního práva Evropské unie, ať už v oblasti hmotněprávní, či procesní. Jedna z pasáží je věnována ochraně základních práv jednak ve vztahu k trestnímu právu Evropské unie, dále pak k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy nejvýznamnější mezinárodní smlouvě Rady Evropy.

Druhá část monografie je zaměřena na oblast unijního trestního práva hmotného, tedy na tzv. evropské trestné činy. Tvoří ji devět podkapitol pojednávajících postupně o jednotlivých oblastech trestné činnosti, jimž se unijní trestní právo věnuje. Harmonizace právních řádů členských států se totiž týká pouze oblastí mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem. Jednotlivé podkapitoly tak pojednávají o terorismu, obchodování s lidmi a sexuálním zneužívání žen a dětí, praní (špinavých) peněz, korupci, falšování platebních prostředků, počítačové kriminalitě, poškozování finančních zájmů Evropské unie, rasismu a xenofobii a trestněprávní ochraně životního prostředí. Každá z podkapitol obsahuje po stručném úvodu vždy rozbor právní úpravy dané oblasti trestné činnosti v České republice, kterou pak dále analyzuje v kontextu práva Evropské unie. Hodnotí také soulad české úpravy s unijními závazky, případně navrhuje možné změny de lege ferenda. Podkapitola věnovaná problematice rasismu a xenofobii pak vedle práva Evropské unie rozebírá i související judikaturu Evropského soudu pro lidská práva.

Třetí část monografie pojednává o unijním trestním právu procesním včetně některých aspektů justiční a policejní spolupráce v trestních věcech. Šest podkapitol je zaměřeno na problematiku vzájemného uznávání rozhodnutí, institut evropského zatýkacího rozkazu, zajištění majetku a důkazů, základní procesní práva obviněného, práva a ochranu obětí trestných činů a vymezení schengenského prostoru. Princip vzájemného uznávání soudních rozhodnutí je jako základ justiční spolupráce ve věcech trestních rozebrán s ohledem na jeho historický vývoj, aktuální stav i možný vývoj budoucí.

Pasáž o evropském zatýkacím rozkazu analyzuje tento institut, který nahradil formální extradiční řízení včetně jeho výchozích principů, hmotněprávních podmínek i postupu při předání osoby na jeho základě. Podkapitola věnovaná problematice zajištění majetku a důkazů v právu Evropské unie popisuje evropský zajišťovací, konfiskační a důkazní příkaz, včetně podmínek pro jejich vydání i výkon v České republice. Zmíněn je i připravovaný institut evropského vyšetřovacího příkazu, který by měl od května roku 2017 nahradit úpravu evropského zajišťovacího a důkazního příkazu, a tedy zrychlit a zefektivnit proces zajišťování a předávání důkazů mezi členskými státy.

Publikace dále analyzuje základní procesní práva obviněného a práva i ochranu obětí trestných činů v právu Evropské unie. Pozornost je zaměřena především na právo obviněného na informace, na tlumočení a překlad a na princip ne bis in idem. Pasáž věnovaná právům a ochraně obětí trestných činů analyzuje především směrnice, které upravují problematiku minimálních práv, podpory a ochrany obětí, jejich odškodňování, institut evropského ochranného příkazu a boj proti obchodování s lidmi a sexuálnímu zneužívání dětí.

Kritika české právní úpravy je pak zaměřena na nesoulad zákona číslo 45/ /2013 Sb., o obětech trestných činů, s unijními závazky, který musí být odstraněn do 16. listopadu 2015. Poslední z podkapitol pojednává o tzv. schengenské spolupráci včetně jejího historického vývoje, jež byla později začleněna do právního i institucionálního rámce Evropské unie. Zrušení vnitřních hranic v schengenském prostoru vyvolalo nutnost kooperace při správě hranic vnějších, včetně společné vízové politiky a zesílení justiční i policejní spolupráce.

Poslední, čtvrtá část monografie stručně představuje unijní orgány koordinující justiční a policejní spolupráci ve věcech trestních, a to Jednotku Evropské unie pro justiční spolupráci (Eurojust), Evropský policejní úřad (Europol) a Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF). Zmíněny jsou dále sítě spolupráce v rámci Evropské unie, především pak Evropská justiční síť. Jedna z podkapitol se věnuje i připravovanému projektu evropského veřejného žalobce.

Recenzovaná monografie ve svém celku představuje evropské trestní právo, především pak trestní právo Evropské unie, a jeho vztah k právu českému. Čtenářům tak poslouží zejména pro usnadnění orientace v oblasti trestněprávní spolupráce v evropském kontextu. Publikace se může stát východiskem pro další zkoumání dané problematiky, a to nejen pro studenty právnických fakult, ale také pro legislativní i aplikační praxi. Evropské právo, zejména právo unijní, v současnosti zasahuje do oblasti trestního práva hmotného i procesního, ovlivňuje tak každodenní fungování justiční a policejní spolupráce ve věcech trestních. Znalost trestního práva Evropské unie i jeho širších evropských souvislostí je tedy nezbytná nejen pro orgány činné v trestním řízení, jejichž postup musí být v souladu s evropským právem, ale také pro obhájce, zmocněnce poškozených i subjekty poskytující pomoc obětem trestných činů. Monografie se může stát též inspirací pro praxi legislativní, jejímž úkolem je zajistit soulad české právní úpravy s evropskými závazky.

Mgr. IVONA BERKOVÁ, doktorandka na katedře trestního práva PF UK, asistentka soudce